

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimite tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 10 fileri.

ADEVÉRUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — 4 coroane

Pe 1/2 an — — 2 coroane

Pe un 1/4 an — 1 coroană

Pentru străinătate:

Pe 1 an — — 6 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — 2 dolari

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

Situația politică se agravează.

Proiectul de reformă electorală al opoziției. — Guvernul îl respinge. Lukács vrea rezolvarea imediată a reformelor militare. — Lukács mai vrea un vot universal și mai restrâns decât cel propus de grofii Apponyi, Károlyi și Zichy. — Incepe lupta disperată.

S'au pus pe lucru canaliile nerușinate și banda de pungăși ce guvernează azi țara noastră. Văzând că dreptatea nu-i cu ei, nici regulamentul Camerei, nici legile, nici constituția — s'au hotărât în disperarea lor să se folosească de singurul mijloc, ce le stă la dispoziție: violență, prin poliție, armată, jandarmerie. Și acum sunt mândri că au ieșit învingători, că au înfrânt obstrucția opoziției. Oameni fără cinste și fără demnitate, numai prin vicleșug și puterea pumnului își fac drum. De aceia și ceata asta de nemernici în cap cu turbatul Tisza și prăpăditul Lukács au lucrat la fel. Cu teroarea baionetei, cu amenințarea unei băi de sânge, cu cea mai infamă violare de lege și cu proclamarea celei mai brutale violențe, au făcut lege din reformele lor militare. Au trebuit să calce toate legile ca să creieze în sfârșit legea ce mărește armata lor, ce pune și mai mari poveri pe popoarele țării. Au trebuit cu ajutorul poliției să târască afară din parlament pe deputații opoziției, cari luptau pentru drepturile poporului — ca să rămâie ei singur stăpâni în parlament și să fabrice legile cari să-i asigure mai departe dominația.

Cu călcările lor murdare au zdrobit ori-ce drept, ori-ce lege, ori-ce simț omenesc și ori-ce ordine morală și legală — și apoi cu mutra unor triumfători bestiali au strigat: „Conștiința noastră ne-a dictat să facem așa și am salvat parlamentarismul, am salvat statul ungar!“

Oh, orbilor îngânfați și nemernici. Ce ați salvat voi — e numai parlamentarismul vostru oligarhic de clasă, e numai o salvare de câteva ceasuri. Dar curând va veni rândul altora să-și spună cuvântul. Și vor vorbi cu toții. Nu va fi nici unul laș. Se vor ridica toți acei, cari au simțit loviturile violente ale tiraniei și 'n a căror inimă trăiește încă viu amintirea martirilor morți în lupta sfântă pentru drepturi și libertate. Și va fi grozavă ziua aceasta a tuturor socotelilor. Și ea va veni nu când tiranii ametiți de succesele baionetelor lor, așteaptă să-și spele mâinile în sângele poporului — ci va veni fără veste, când acești călai se vor desfăta, fără grijă. Atunci va cădea deodată asupra capetelor lor cumplita războare a norodului.

Revenim acum cu amănunte asupra proiectului de reformă electorală, asupra căruia s'au înțeles toate partidele opoziționiste: kossuthistii, justhiștii, 48-iștii afară de partid, partidul popular și partidul țărănesc.

În ședința de Sâmbătă a parlamentului, deputatul Francis Kossuth în numele întregii opoziții, a citit propunerile opoziției, pe baza cărora să se rezolve în mod pacific și în cadrul Casei țării.

În chestia reformei electorale opoziția propune următoarele condițiuni: Ca bază a dreptului de vot să fie censul minim de inteligență, cu alte cuvinte: ceiace legile statului obligă pe fiecare cetățean al țării: să fie absolvat șase clase elementare. Deci acei cari au certificat de absolvire a cursului

primar — au drept de vot. Vor mai avea drept de vot: 1. acei cari se află înscși în vre-o listă electorală din ultimii cinci ani; 2. acei cari de zece ani sunt cetățeni ai statului ungar, știu citi și scrie, au trecut etatea de 24 de ani, cari de un an de zile locuiesc în acelaș cerc electoral, având locuința stabilă, compusă cel puțin dintr'o odaie și bucătărie. Iată aci și punctele proiectului opoziției, cari sunt favorabile muncitorimei:

Sunt dispenzați să dovedească că au locuință stabilă: a) acei cari au absolvat cel puțin șase clase reale; b) acei cari pe baza unei licențe de meserie exercitează un meșteșug oarecare sau un comerț independent; c) acei cari cel puțin 12 luni de rând fac parte din Casa de bolnavi și de asigurare în caz de accidente.

Sunt scutiți să legitimeze dacă știu citi și scrie: acei cari au absolvat cel puțin șase clase reale; b) acei cari plătesc cel puțin 20 coroane dare directă către stat.

În ce privește felul de votare se prevede următoarele: Votarea e secretă în orașe cu drept municipal precum și 'n comunele cu peste 15.000 locuitori. Apoi în comunele fiecărui cerc electoral care dispune de un stabiliment industrial, în care au de lucru peste o mie de lucrători. În fine votarea secretă se face și în acele cercuri, în care numărul știutorilor de carte e de 60 la sută din populație. Proiectul opoziției mai prevede apoi diferite măsuri pentru a se asigura curățenia alegerilor, ca abuzurile și corupțiunea să fie cu neputință din partea vreunui partid politic.

În ce privește reforma militară, opoziția pune următoarele condițiuni: Sau să se scoată din proiectul de lege al reformei militare acele puncte păgubitoare dreptului constituțional al Ungariei sau să se rezolve provizor reforma militară pe timp de patru ani.

În fine:

Reforma militară să intre în vigoare în acelaș timp cu reforma electorală.

Răspunsul lui Lukács.

Dupăce Kossuth a citit aceste propuneri ale opoziției, s'a sculat ministrul-președinte Lukács, declarând că răspunsul nu-l poate da imediat, dar că Duminecă îl va trimite în scris opoziției. Și într'adevăr, opoziția a luat cunoștință încă în aceia zi de răspunsul șefului guvernului.

Lukács pune anume condițiuni opoziției, observând că numai pe baza lor se poate ajunge la o înțelegere. Așa el cere în primul rând ca opoziția să se oblige ca 'n timpul cel mai scurt să facă să treacă prin parlament reformele militare. Lukács respinge o rezolvare provizorie pe 4 ani și se declare pe un provizor de cel mult un an, adică ca reformele militare să intre în vigoare la 1 Februarie 1913.

În ce privește reforma electorală, Lukács iarăși împins de groful Tisza nu vrea să

accepte propunerile opoziției și opune alte condiții și făgăduieli. Și anume: guvernul se obligă să prezinte parlamentului în sesiunea de toamnă un proiect de reformă electorală. Acest proiect va fi tot pe temeiul votului universal și egal, „dar cu oarecari restrângeri, reclamate de bunul mers al statului“. Dreptul de vot să-l capete cetățenii nu la 24 de ani, ci la 30 de ani, căci altfel „s'ar mări în prea mare măsură numărul alegătorilor“. „Acordându-se însă dreptul de vot acelor cari au implinit 30 de ani — prin aceasta se pune și frâu avântului tinereșc dispus spre fapte neceutate, căci la 30 de ani omul are familie, e mai liniștit și mai bogat în experiențe, astfel că va modera elementele tinere cu aspirații extreme“.

În ce privește locuința stabilă, Lukács propune ca căsătorii să aibă o odaie și o bucătărie, iar necăsătorii o odaie sau o parte din odaie. E contra propunerii opoziției ca membrii casei de bolnavi să aibă dreptul de vot, căci prin aceasta s'ar da posibilitatea ca și cei cari au închiriat numai câte un pat să aibă deasemenea drept de vot — ceiace lui Lukács nu-i convine. Votul să fie secret, dar iarăși cu oarecare restrângere, căci altfel s'ar „primejdi interesele naționale și de stat ale Ungariei“.

În general, din tot răspunsul șefului guvernului în ce privește reforma electorală se desprinde o mare frică de un vot universal, larg, prin care ar căpăta drept de vot părți populare mai mari. Și de aceia Lukács vrea să dovedească cu datele sale statistice, că prin proiectul de reformă electorală al opoziției ar căpăta drept de vot nu 2 milioane 400.000 locuitori, ci 2 milioane 900.000 — ceiace pentru dânsul e cifră prea mare și un nou pericol pentru interesele statului ungar. Pericol și iar pericol. Pe Lukács îl apucă acum tremuriciul la ori-ce propunere democratică. Are frică de tiranul Tisza.

Opoziția hotărâtă să lupte.

Luni dimineața fruntașii opoziției au ținut o consfătuire în parlament, ocupându-se de propunerile și condițiunile șefului guvernului. Din comunicatul ce l'au dat publicității reiese că opoziția consideră răspunsul guvernului nu ca o bază de discuție, ci prin tonul său energetic și nestrămutat răspunsul acesta apare ca un ultim și de aceia opoziția nu află posibilitatea unei înțelegeri și va proceda în viitor cum va găsi de cuviință.

A început regimul de teroare.

În locul legilor — voința turbatului Tisza. — De trei ori poliția a izgonit pe deputații opoziționiști din parlament. — Fabrică de legi. Starea de asediu din Budapesta.

Dupăce opoziția a respins propunerile șefului guvernului — stăpâni de azi ai țării noastre, în frunte cu maniacul și lașul ministru-președinte Lukács, cu nebunul Tisza, președinte al Camerei și cu banda deputaților guvernamentali cumpărați — au vrut să arete ce pot să facă, când vor să-și bată joc de lege și dreptate. Au vrut să arete

că pot fi învingători cu pumnii lor și cu ajutorul baionetelor de jandarmi și al brutalității polițienești.

Și de Marți, 4 Iunie, începând au prins să opereze cu violență, călcând în picioare regulamentul Camerei, călcând legile, călcând constituția, numai ca voința lor să aibă trecere. Și cu chipul acesta au votat în câteva minute reformele militare. Dar să arătăm pe scurt aci cum s'au desfășurat aceste scene neuite de nelegiuiri și volnicii în parlament.

Încă de Luni, partidul guvernamental s'a înțeles cu Tisza și Lukács, că în ședințele următoare ale parlamentului să nu se mai țină seamă de dispozițiile regulamentul Camerei și că Tisza va proceda după „conștiința sa”, iar deputații guvernamentali să aprobe ținuta sa.

Cum s'a „votat” reforma militară.

La deschiderea ședinței de Marți deputatul Hollo cere cuvântul în chestia regulamentul. Tisza nu-i acordă. Opoziția protestează. Mai cer cuvântul Polonyi, Barabás. Tisza nu-le acordă. Deputatul Eitner în numele a 20 de deputați cere ședință secretă. Tisza refuză. Atunci se deslănțuie furtuna de proteste și de indignare a opoziției.

Tisza însă rămâne nepăsător, ține o vorbire, auzită numai de stenografi, în care declară că socoate de prisos ori-ce dezbateri mai departe a reformelor militare, ci pune numai întrebarea dacă deputații primesc reforma militară în general și 'n detaliu, respingând toate rezoluțiile și propunerile contrare. Da sau nu?

(Sgomot colosal în Cameră.) Dar Tisza continuă: Acei cari acceptă proiectul de lege militară să se ridice în picioare. (Stânga protestează. Deputații guvernamentali izbucnesc în aplauze.)

Iuliu Justh strigă: Usurpatorul de drepturi!...

Tisza declară: Majoritatea a primit propunerea mea. Prin urmă proiectul de lege militară e votat și va fi înaintat Casei magnaților spre dezbateri.

În Cameră domnea un zgomot de nedeșcris. Deputații opoziției strigau cătră Tisza: *Nemernicule, pungașule, secătură ticăloasă!* Violență provoacă violență!

Și 'n vremea ce se petrecea aceasta în Cameră — în culoarele ei stăteau pregătiți de atac 120 polițiști. Tisza era convins că atentatul său va provoca amărăciune și că va avea nevoie de puterea armată.

La 11-20 dimineața era terminată această ședință memorabilă.

Partidele opoziționiste au ținut apoi o consfătuire, hotărând ca cu toate mijloacele să împedice ședința de Marți după masă. Propunerea lui Justh ca toate partidele opoziționiste să fie solidare până ce se va sana regimul de teroare, — a fost acceptată cu însuflețire.

Marți la ora 3 după amiază deputații opoziției au pornit în corpore spre parlament.

Poliția dă afară pe deputați.

Când tiranul Tisza a deschis la ora 4 ședința, a fost primit de opoziție cu strigăte ostile: Afară cu el! Trădătorul de patrie! Cei mai mulți suflă din trompete și fluier, făcând un sgomot infernal. De trei ori a suspendat Tisza ședința. Și ce a urmat apoi nu mai era politică, nu mai era procedare de om al legilor, era operă de cazăc moscovit. Din ordinul lui Tisza a intrat în sala de dezbateri o sută de polițiști în frunte cu inspectorul Pavlic. Acesta cu o hârtie în mână, pe care se aflau înscrși de Tisza numele a 30 de deputați opoziționști, provoacă pe fiecare „în numele legii” să părăsească parlamentul.

Cei mai mulți deputați se împotrivesc. Conte Mihail Károlyi strigă polițistilor: Depărtați-vă imediat din sală! N'aveți dreptul să stați aci. Dar inspectorul de poliție spune că așa are poruncă. Conte Károlyi îi răspunde cu o lovitură de pumn și strigă mamelucilor guvernamentali: Nemernici și

lași ce sunteți! Așa ceva nici în Rusia nu se întâmplă.

Apponyi vorbi polițistilor că ei nu se pot face instrumentul nelegiuirilor. Justh a arătat că pe dânsul îl apară imunitate și că nu poate fi scos din sală. Deputații Mihail Károlyi și Stefan Chuha s'au opus cu violență la truda polițistilor de a-i scoate din sală. Ceilalți deputați Justh, Abraham, Sümegi, Lovászi, Polonyi Géza, Polonyi D., Hollo, Zlinski, Fernbach și încă vre-o douăzeci au părăsit sala, după-ce un polițist a pus mâna pe umerii lor.

Alți deputați opoziționști în cap cu Apponyi, cari au rămas în sală, au continuat să împedice dezbaterile. Tisza a dat atunci din nou ordin poliției să dea afară alți 14 deputați opoziționști. În fața acestui mârșăvii, ceilalți deputați opoziționști au părăsit în corpore sala de ședință.

Banda guvernamentală rămânând singură, a felicitat pe Tisza de polițismul său înțelept și în câteva minute a votat și legea honvezilor. A semnat apoi o coală de hârtie, în care declară că tot ce s'a petrecut în ședința de Marți, s'a făcut cu știința și aprobarea partidului guvernamental. Astfel că nu numai turbatul Tisza poartă răspundere pentru infamiile de Marți, ci și banda guvernamentală.

Iar opoziția în consfătuirea ei a decis să lupte până la extrem contra acestei stări de teroare.

Scenele banditești se repetă.

Și în ședințele de Mercuri dimineața și după amiază s'au repetat aceleaș scene. La sgomotul făcut de opoziție, Tisza a răspuns cu intreruperea ședinței. Apoi poliția intră în sală, înconjoară băncile opoziției și dă afară cu forța 35 de deputați. Indignarea opoziției a fost la culme. Tisza și Lukács au fost tratați cum li-se cuvine: Sunteți pungași ordinari. Ați furat banii statului.

Când partidul guvernamental a rămas singur, raportorul comisiei de imunitate a adus la cunoștință că Iuliu Justh a fost exchis pe 45 zile din parlament, iar deputații Polonyi, Eitner, Bikádi pe 25 zile și alți deputați pe 15 zile.

Apoi complicii la atentatul parlameniar au continuat să voteze legile militare.

Opoziția intrunindu-se Mercuri seara, a hotărât să împedice și 'n viitor dezbaterile parlamentului, să adreseze o proclamație către popor, în care să arete cum parlamentul a încăput pe mâna bandiților și polițistilor.

Starea de asediu în Budapesta.

Guvernării criminali de teama faptelor lor scandaloase, au copleșit toată Capitala cu armată, jandarmi și poliție. În fața parlamentului stau 300 jandarmi călări, un regiment de husari și polițiști. Apoi toate casele miniștrilor, a dictatorului Tisza, precum și fabricile și edificiile publice sunt înconjurate de armată.

Pe stradă iarăși circulă jandarmii și husarii. Vor să înspăimânte poporul, ca să nu se răscoală contra lor. Dar se vor trezi ei cu o răscoală când nici nu se vor aștepta. Și atunci vor vedea cum știe poporul să răsplătească crima unui guvern de șarlatani și hoți mascați.

Ultima oră.

Azi, Vineri s'au repetat scenele furtunoase din ședințele trecute. Poliția a izgonit iară pe deputații opoziției. La ora 11 deputatul micilor economi, Iuliu Kovács a descărcat trei focuri de revolver asupra grofului Tisza, fără să-l nimerească. Apoi și-a tras un glonț în tâmpla stângă. Starea deputatului e gravă. Senzația în oraș e cumplită.

Viața politică și socială.

IN STRĂINĂTATE.

Socialiștii din România și centenarul răpirei Basarabiei.

Săptămâna trecută (16 Maiu st. n.) implinindu-se o sută de ani dela triunchiarea Moldovei, prin răpirea Basarabiei, de către stăpânirea rusească — în România întreagă s'a comemorat aceasta zi ca zi de doliu. Toate partidele s'au solidarizat într'o manifestație de protestare, începând cu naționalității și sfârșind cu socialiștii. Punctul de vedere al partidului socialdemocrat în chestia actului de răpire a Basarabiei de diplomația țaristă, a fost exprimat într'o frumoasă întrunire populară, la care au luat cuvântul bătrânul democrat basarabian, Zamfir Arbore, autorul vestitelor opere revoluționare „In exil”, „Revoluționarii” etc., Toma Dragu, Ilie Moscovici și dr. Racovski. Din discursul doctorului Racovski reproducem următoarele:

Acum o sută de ani, când a fost luată de Rusia prima parte a Basarabiei, a fost luată de ei și Finlanda. E însă mare deosebire între lupta ce o duc finlandezii pentru autonomia lor și politica de abdicare ce o fac guvernării noastre pentru desrobirea poporului român din Basarabia.

Se întreabă care va fi viitorul acestei provincii, a Basarabiei. Astăzi se protestează contra răpirei ei, dar prin ce măsuri se gândesc naționalității și guvernării noastre să recâștige de partea lor poporul român din Basarabia. Ei nu pot să-i ceară să lupte pentru desrobirea sa, întrucât n'au făcut aceasta în țară, unde țărani zac în întuneric, iar 250.000 evrei trăiesc sub un regim excepțional. Au trebuit zeci de ani de luptă pentru a se acorda doborogenilor drepturi egale.

Cu ce drept vor cere deci naționalității rușilor un regim egalitar pentru poporul român din Basarabia?

Socialiștii sunt siguri că dreptatea va triumfa pentru poporul din Basarabia și pentru cel din România, ca și pentru popoarele de pretutindeni. Dreptatea aceasta va triumfa prin lupta de clase.

Doctorul Racovski cere muncitorilor români să-și manifeste sentimentele lor de solidaritate cu muncitorii măcelăriți la Lena și le mai cere să protesteze contra arestării și condamnării celor 50 deputați din a doua Dumă rusă.

Voci: Jos țarismul!

Amintește că introducerea socializmului și chiar reînvierea acestei mișcări în România, se datorește proletariului rus, a cărui revoltă a avut puternice ecouri în toată lumea.

Să fiți și voi, muncitori români, în stare să „vorbiți rusește”, să aveți și voi energia poporului rus pentru drepturile ce aveți de cucerit.

Să strigați din piepturile voastre, împreună cu popoarele de pretutindeni:

— Trăiască socializmul internațional!
(Aplauze îndelungate.)

Președintele întrunirii, tov. Toma Dragu citește apoi următoarea moțiune, salută în aplauze unanime:

Moțiune.

Intrunirea publică din București convocată de partidul socialdemocrat, după ascultarea oratorilor:

Având în vedere că politica de cucerire, sub diferitele ei forme, este strâns legată de existența regimurilor absolutiste și de desvoltarea capitalizmului; că ea zugrumă drepturile imprescriptibile ale popoarelor de a se desvolta în limba și conform obiceiurilor lor; că pe de altă parte ea crează luptele de rasă și luptele naționale, întunecă conștiința de clasă și împiedică desfășurarea normală a luptei de clasă, singura rodnică și necesară dezrobirii definitive a proletariului;

Având în vedere că proletariatul caro

luptă împotriva ori-cărei tiranii, ori-cărei subjugări, ori-cărui exclusivism și ori-cărui privilegiu, este singurul care prin triumful său va aduce odată cu emanciparea sa și emanciparea popoarelor, și va permite încheierea unităților naționale;

Având în vedere însemnătatea deosebită a căderii țarismului rusesc pentru progresul general al omenirii, pentru pace și pentru dezvoltarea micilor popoare în Orient și prin urmare interesul deosebit ce-l prezintă triumful proletariatului rus;

Vestește politica de cucerire a absolutismului și a capitalismului și în special politica de cucerire a absolutismului rusesc în Basarabia, Finlanda, Polonia, Caucaz;

Vestește naționalismul zoologic ale cărui proteste împotriva tiraniei rusești nu pot fi decât ipocrite, de vreme ce în țara românească nu numai tolerează, dar practică politica de opresiune împotriva evreilor români și împotriva dobrogenilor.

Iși afirmă convingerea sa că numai proletariatul organizat și conștient are interesul să ducă lupta pentru emanciparea masei până la sfârșit și că prin lupta sa pentru egalitatea politică și pentru votul universal, fără deosebire de rasă și religie, va crea pentru popoarele asuprite condiții normale de dezvoltare;

Trimitte, în numele întregului proletariat român și în numele cetățenilor Capitalei salutul său frățesc proletariatului rus, care prin lupta sa a dat lumii întregi pilde de eroism și abnegație;

Trimitte un indemn frățesc proletariatului român, cât și proletariatului evreu din Basarabia, de a aduce în unire cu proletariatul rus lupta pentru emancipare;

Iși exprimă nestrămutata sa încredere în triumful apropiat al revoluției rusești

Și strigă:

Trăiască poporul muncitor din Basarabia!

Trăiască revoluția rusească!

Trăiască socialismul internațional!

Alegeri sângeroase în Belgia.

Duminea trecută au avut loc alegeri în Belgia pentru Camera deputaților și Senat. Cu prilejul acestor alegeri s'a dus o luptă extremă între clericali și partidele democratice. De 28 de ani clericali conduc treburile țării și folosesc de aceia cea mai mare parte din veniturile statului în folosul popilor catolici. În parlament clericali sunt în majoritate și de aceia fac legi cari să a-pere cetățile și interesele lor. Dar de vreo zece ani încoace fiecare alegere, care are loc în Belgia, din doi în doi ani, pentru a renoi o jumătate din numărul deputaților, majoritatea clericală a fost mereu slăbită. Spiritul popular, mai ales în centrele mari industriale, e cu desăvârșire protivnic clericalilor. De aceia dela alegerile de Duminea trecută se aștepta o completă înfrângere a guvernului clerical.

De mult Belgia n'a avut o companie electorală așa de pasionată și dârjă. Lupta electorală a luat din ambele părți un caracter furios. Pe calea presei, a întrunirilor publice, a afișelor și placardelor ilustrate s'au schimbat cele mai violente atacuri și cele mai grosolane insulte.

De oarece opoziția declară că partidul clerical vrea să distrugă viața națională printr'o falsă educație a tineretului în școlile congreganiste, în care scop tinde să smulgă statului beneficii materiale pentru aceste școli în paguba învățământului laic, clericali au răspuns că școlile laice sunt o pepinieră de stricați și asasini și un ziar catolic reprezintă într'o ilustrație pe niște copii intrând într'o școală publică pentru a eși transformați în apași și... porci. Iată modul în care s'a desfășurat această campanie electorală. Se înțelege, alături de lupta contra proiectului de lege școlar, liberalii și socialiștii au prezentat un bogat program democratic al cărui punct esențial e votul universal. Orașele belgiene sunt se-toase de această reformă, care singură va zdrobi cu adevărat puterea clericalismului.

Cum însă sistemul de vot de acum în Belgia, cu reprezentarea proporțională și cu votul plural favorizează mult pe catolici — rezultatul alegerilor de Duminea n'a fost o înfrângere pentru partidul clerical la putere, ci din contră a câștigat un număr destul de mare de mandate. Guvernul clerical, firește că cu bani și cu puterea armatei a făcut tot ce i-a stat cu putința ca să-și asigure victoria. Și de fapt au reușit să se mențină la suprafață. De aceia populația muncitoare e foarte întărită de violențele și abuzurile clericalilor guvernanti — și răspunde cu violență.

În toate orașele Belgiei domnește mare iritație și s'au produs încăierări sângeroase în mai multe localități între mulțime și armată. Turburările au început prin spargerea tuturor geamurilor dela biserici și mănăstiri. Cum armata și jandarmii inundau toate străzile, s'au produs lupte sângeroase, mulți soldați au fost desarmați și împușcați de poporul revoltat. La Lüttich au fost uciși trei muncitori și 25 demonstranți sunt grav răniți. Străzile orașului Lüttich au un aspect îngrozitor, lacuri de sânge, case dărâmate și movile de cioburi de sticle.

În Verviers mii de muncitori au proclamat grevă, demonstrând în fața școalei ie-zuiților. Și aici ca și în Anvers și Brügges, s'au produs ciocniri cu armata și sunt numeroși morți. În minele belgiene 2000 de ocnari s'au pus în grevă, ca protestare contra brutalității poliției.

Situația e gravă în toată Belgia. Guvernul se teme de izbucnirea grevei generale și ține armata pregătită pentru ori-ce eventualitate.

Cugetări socialiste.

Dacă nu e dat tuturor de a avea voința trebuitoare, pentru a dobândi în mod revoluționar fericirea comună, totuși putem — chiar cei mai slabi dintre noi — putem să ne întindem dragostea asupra celor ce suferă, putem să micșurăm, fiecare în cercul nostru de activitate, partea de nefericire a celor ce se trudesc, făcând prin asta chiar operă de revoltă. „Am două mâni, una pentru a strânge mâna celui cu care merg în viață, alta pentru a ridica pe cei-ce cad. Acestora din urmă aș putea să le întind chiar amândouă mâinile de odată“. Să ne oprim asupra acestor nobile cuvinte ale regretatului filozof Guyau, care rezumază cum nu se poate mai bine, morala viitoare, care va fi alcătuită numai din compătimire, din dragoste, care va fi curățită de zgura interesului personal, de egoism. *E. Renoult.*

Ori-ce guvern tinde spre despotism, sau înspre anarhie. *D'Alembert.*

Pentru trândavi, pentru exploatare, pentru privilegiați, pentru acei ce înoată în bine, ori-ce ideie de dreptate este o ideie de dezordine, ori-ce încercare făcută în contra privilegiului lor (a drepturilor fără măsură) e socotită ca o manifestare anarhică. Până și gândul de a scăpa de exploatare este un gând vinovat. Trândavii, privilegiatii vreau să se desfete în pace. Guvernul cel mai bun e cel-ce asigură desfătării lor cea mai mare siguranță. *A. Ranc.*

Cel care înțelege toate și nu găsește nimănui nici o vină, care nu știe ce-i ura, putea-va oare iubi? Dragostea ca și ura, fuge de cel-ce judecă, ce chibzuește prea mult. Dragostea se teme de o limpezime prea mare. Și cine știe, de nu-i nevoie ca ochiul să se închidă mai întâi, pentru ca inima să se deie. *Spinoza.*

Adresa secțiunii românești din Budapesta este: Népszínház-utca 9. În fiecare Duminea seara se țin conferințe științifice și producțiuni literare și muzicale. Mercuri seara au loc cursurile seminarului liber. Sunt indemnati toți tovarășii să ia parte.

Scrisoare din America.

Martir și jertfă.

(Vestea morții tovarășului nostru Aurel Cristea a ajuns și în America, provocând o adâncă impresie la grupul tovarășilor români. Un tovarăș de acolo dă glas acestei dureri și păreri de rău, prin rândurile de mai jos pe cari le publicăm cu plăcere.)

Am fost anunțați că tov. Aurel Cristea a încetat din viață, sub grelele lovituri ale justiției maghiare și în urma nemiloasei boale, care e răsplata celor mai mulți muncitori: tuberculoza.

Acela, care se chema Aurel Cristea, nu mai e printre noi.

Moartea lui lasă un gol mare în organizația muncitorilor din Ungaria, iar la muncitorii români de aici (America) ne creiază un moment trist și dureros.

Organizația noastră de aici a convocat o adunare publică pe ziua de 5 Maiu, pentru a comemora moartea scumpului nostru tovarăș.

Înainte unei asistențe numeroase de muncitori, cari cunoșteau pe tov. Cristea, fie din scris, fie personal, președintele deschide adunarea și dă cuvântul tovarășului A. Germany, care printr'o vorbire înduioșătoare a arătat viața plină de peripeții dureroase a lui Aurel Cristea, descriind copilăria sa, anii săi de lucrător, apoi viața sa ca om de familie, ca agitator socialist, organizator și redactor al foilor socialiste din Budapesta.

Două ore a durat vorbirea și la un moment dat lacrimile au năvălit în ochii fiecărui, când tovarășul A. Germany, emoționat la culme, cu ochii plini de lacrimi, de abea mai putând vorbi, cade pe scaun, cerând publicului asistent să-și descopere capetele și să se scoale în picioare, ca semn de omagiu, adus aceluia, care a fost unul din dascălii socialismului la mulți dintre noi. Publicul, ca un singur om, cu capetele descoperite, se ridică în picioare, cu batistele la ochi și a stat așa pradă durerilor sufletești. Apoi vorbitorul și-a continuat discursul. A fost primul discurs funebru la românii socialiști din America de nord.

Tovarășul Cristea a fost și în America prin 1905—1906. Dar aici, ca și acasă, a fost prigunit de naționaliști și de preoții români. Tovarășul Germany a istorisit, că era de față la o scenă între el și celebrul popă Balea. Balea ca agent a luat asupra sa procesul unui bănaș mort în fabrica „Westinghouse“ din Cleveland, muncitor mort în urma unui accident groaznic, lăsând văduvă și orfani în mizerie. Balea în numele orfanilor și văduvei, ca plenipotențiat, încasează 4000 cor. (800 dolari) și-i folosește el, fără a-i da celor în drept. Tov. Cristea află și merge la preotul pungaș și-i cere socoteală de fapta mârșavă. Ce a urmat, e lesne de înțeles. Balea îl părește la poliție, că e anarchist primejdios etc. Toamă când tovarășul Cristea era să intre în lucru la ziarul „Românul“ de aici, ca culegător, poliția a început să-l urmărească. Așa că a trebuit să părăsească Clevelandul și a plecat la Boston, de aici la Philadelphia, la New-York, dar pretutindeni a fost prigunit de poliția americană. Intr'o stare mizerabilă de critică, fără nici un ban în buzunar a trebuit să părăsească continentul american. Se angajează ca lucrător pe un vapor și astfel trece în Europa. Sosind în Ungaria își ocupă iar funcția grea de redactor, de tipograf și organizator al muncitorilor români din Ungaria. Desfășură o muncă rodnică pentru formarea de secțiuni în saatele românești din Transilvania. Și pe calea publicisticii a luptat fără preget, pentru care a fost condamnat în nenumărate rânduri de justiția capitalistă. Munca lui peste măsură, temnița, lipsa strictului necesar pentru familie a făcut ca să se agreveze boala și să-i grăbească sfârșitul fatal. Toate durerile lui morale și fizice, ruinându-l complet, l'a făcut adesea să-și înnee în vin năcazul, și asta iarăși i-a grăbit moartea.

CRONICA.

Vorbitorul a terminat exprimând în numele socialistilor români din America condolențele îndureratei văduve a lui Cristea și micuțelor minore. „Indureratelor tovarășe — a zis oratorul — luăm parte cu tot sufletul la durerea voastră, manifestând revolta contra sistemului capitalist, care a răpit pe soțul și tatăl vostru.

La sfârșit tov. Berbec, A. David etc. au propus să se deschidă o listă de subscripție pentru văduva și orfanele regretatului Cristea. Intr-o jumătate de oră s'a strâns suma de 50 coroane, cari s'au trimes văduvei.

Au contribuit la colecta văduvei Cristea următorii tovarăși și tovarășe: Aurel David 5.—, P. Berbec 5.—, I. Bârsan 5.—, G. Stăneasa 2'50, I. Vișea 2'50. N. Stăneasa 2'50, Iosif Anca 5.—, I. Baba 5.—, Iosif Istrate 1'25, G. Renteo 1'25, P. Germany 2'50, Gh. Bârsan 1'25, M. G. Taflan 1'25, A. G. Taflan 2'50, A. Germany 3'75, Iustina Stăneasa 2'50, T. Fântânaru 2'50, I. Uritecu 1'25 coroane. Total 52'50 coroane. Expediția banilor 2'50, iar văduvei și orfanilor li-s'a predat suma de 50 coroane.

Detroit, Mich. N. America. — a g —

FRIEDERIC ENGELS.

Socialismul în Germania.

(Sfârșit.)

În caz de războiu, Germania mai întâi, apoi Franța vor fi teatrul luptei; mai ales aceste două țări vor plăti cheltuielile sub formă de pustiire. Este și mai mult. Acest războiu se va caracteriza dela început prin un șir de trădări între aliați, cum nu cunosc nici analele diplomației celei trădătoare; Franța sau Germania, sau amândouă vor fi jertfele lor. Deci este de crezut, că de frica primejdiilor ce le amenință, nici una nici alta din aceste două țări nu vor începe lupta pe față. Dar Rusia, apărută prin poziția sa geografică și prin situația sa economică împotriva urmărilor celor mai vătămătoare ale unui șir de înfrângeri, Rusia oficială singură poate avea interes să facă să izbucnească un războiu așa de îngrozitor; ea va împinge la războiu. Oricum, în situația politică de astăzi se poate pune rămășag zece în față cu unul, că la cea dintâi descărcare de tun pe Vistula, oștile franceze vor pleca spre Rin.

Dar Germania se luptă pentru viața sa chiar. La întâmplare de va fi biruitoare, nu mai are ce lua. La răsărit și la apus, are lângă sine numai și numai țări în cari se vorbește o limbă străină și de acestea are și acum prea destule. La întâmplare însă de a fi bătută, zdrobită între ciocanul francez și nicovala rusască, va fi silită să dea Rusiei Prusia veche și provinciile polone, iar Danemarcei Schleswigul, Franței însă toate țările aflătoare pe malul stâng al Rinului. Chiar dacă Franța n'ar voi, aliata sa iar impune această cucerire, căci Rusia înainte de toate are nevoie de o pricină de dușmănie neîncetată între Franța și Germania. Impăcați aste două țări mari și s'a mântuit cu stăpânirea Rusiei asupra Europei. Germania astfel sfâșiată n'ar mai fi în stare de a-și împlini partea sa de menire civilizatoare în Europa, căzută la rolul ce îl dăduse Napoleon după înțelegerea dela Tilsit, Germania ar putea să trăiască numai pregătindu-se pentru un mare războiu național, prin care să-și ștergă pata suferită, dar până atunci ar fi sluga prea plecată a țarismului și unelta ce-ar întrebuinta-o negreșit acesta — împotriva Franței.

Ce-ar ajunge în asemenea împrejurări partidul socialist german? Se înțelege dela sine că nici țarul nici republicanii burghezi francezi, nici guvernul german însuși nu ar lăsa să treacă asemenea prilej nimerit de a zdrobi partidul care este dușmanul lor tuturor. Am văzut cum Thiers și Bismark și-au dat mâna pe ruinele Comunei din Paris; atunci am vedea pe țarul, pe miniștrii germani și francezi îmbrățișându-se pe mormântul socializmului german.

(Va urma.)

— „Népszava“ a fost confiscată și săptămâna asta de două ori, fiindcă loviturile de bici ce le dădea ticăloșilor dela guvern — dureau prea tare.

— **Morala unui slujitor al altarului:** Iubește pe nevasta aproapelui tău, iar în bărbat bagă briceagul. În comuna Dalba din comitatul Caraș-Severin e popa Ilie Ibriescu. Tot acolo se află ca învățător și Petre Budescu. Popei i-a plăcut nevasta învățătorului și a început să-i facă ochi dulci, să-i trimeată scrisori, prin cari cerea femeiei întâlniri. O astfel de scrisoare a căzut în mâna învățătorului, acum un an, în luna Iulie și cu scrisoarea în mână s'a dus la locuința popei, ca să-i arete preotesei ce drăguț de bărbat are. Pe drum se întâlnește cu popa și preasfinția sa cu șiretlic de vulpe, pofteste chiar el pe învățător la locuința lui. Dar vorba dulce ține numai până în curtea parohiei, căci acolo popa scoate briceagul și-l bagă de trei ori în învățător. Că nu l'a omorât de tot, asta e datorită preotesei, care s'a repezit și l'a luat în brațe pe popă și așa l'a făcut nevătămător. Săptămâna trecută s'a judecat procesul popei înaintea tribunalului din Caransebeș. Și tribunalul a pedepsit pe popă numai la o lună închisoare. Curtea de apel și Curia au sancționat sentința tribunalului și popa care a scăpat așa de ieftin din aventura aceasta murdară — poate să se apuce din nou se predice în biserică cuvântul D-lui, iar în practica sa facă ochi dulci la nevestele altora.

— **Congresul partidului social-democrat din România.** Zilele trecute a avut loc la București o consfătuire a membrilor comitetului executiv al partidului socialdemocrat, ai comisiunii generale, a sindicatelor și ai comitetului clubului socialist din București pentru a lua hotărâri asupra viitorului congres al muncitorilor organizați în partidul democrat.

S'a fixat data congresului zilele de 29, 30 Iunie și 1 Iulie în București.

Ordinea de zi provizorie a congresului este următoarea:

1. Darea de seamă materială și morală a partidului socialdemocrat.

b. Darea de seamă materială a sindicatelor.

2. Reorganizarea. Raportori tov. I. C. Frimu și Gh. Cristescu.

3. Tactica mișcării. Raportor tov. dr. C. Racovski.

4. Legea meseriilor. Raportori tov. C. Popovici și Ilie Moscovici.

5. Votul universal. Raportor tov. Toma Dragu.

6. Presa și editura. Raportor tov. Teodor Iordăchescu.

Sala în care se vor urma dezbaterile congresului nu s'a stabilit încă.

— **Potlogărie clericală.** În comuna Comlăuș (comitatul Arad) prin moartea preotului M. Leucuța, postul prescurilor a rămas vacant. Al doilea preot, Mihulin, cu această ocazie binevenită, și-a pus ciocanele în funcționare și a făcut să se întrunească comitetul bisericesc, compus din țărani, cari din lipsa de carte, nu știu tactica gheșef-tară a sfințitului părinte. Mai săptămânile trecute, la ordinul d-lui Mihulin, în calitate de președinte, s'a întrunit comitetul. Consfătuindu-se, a decis că „deoarece biserica e înglodată în datorii, să se aleagă o comisie care să meargă la conzistorul din Arad și să-l roage cu supunere să le lase pe un timp anumit secția (patru sferturi de pământ și 300 coroane din salari), ca să le închirieze biserica la țărani, iar banii să-i dea pe camătă, din cari să se mai plătească datoriile bisericii, salariul răposatului jumătate, 800 coroane să i-se solvească d-lui Mihulin, fiind-că face slujba alor 2 popi. Consistorul cu episcopul în frunte, cari sunt stăpâni și trag foloasele acestor secțiuni, pe motiv că țărani stau destul de bine

materialicește (înglodată în datorii. Nota cul.), a îndrumat comisia îndărăt, cu porunca înaltă, că vor deschide concurs pentru locul vacant“. Comisia i-a făcut cunoscut d-lui Mihulin deciziunea conzistorului și acesta a luat la cunoștință știrea dureroasă, după care punguța i-se ușurează cu 800 coroane.

Conzistorul trecu puntea cu capra popii, ca să-i rămâie varza, dl Mihulin însă s'a gândit nițel și încă în prima Duminecă după ședința comitetului, a strigat în gura mare la biserică: „Părechile necununat, care nu se vor cununa în cel mai scurt timp, să ia la cunoștință, că nu le voi mirui, copiii lor nu-i voi boteza, nu le-oi face feștanii și pe morții lor nu-i voi îngropa etc.“ Declarație creștinească și laudă către Dumnezeu este aceasta pentru dl Mihulin, fiind-că, dacă cele 30 părechi, necununați din comună se vor grăbi, ca până la deschiderea concursului să se cunune, atunci dl Mihulin numai pentru cununii încassează de fiecare legătură înaintea altarului minimum 16 coroane. Necununați ar face bine să-i deie d-lui preot răspunsul potrivit: Dacă nu-ți faci serviciul părinte gheșef-tar, ia la cunoștință, că n'ai dreptul să încassezi nici birul dela noi!...
Săteanul.

Mișcarea sindicală.

Raportul Uniunii muncitorilor în fier și metal.

Săptămâna trecută a avut loc în Budapesta congresul uniunii muncitorilor în fier și metal. Din raportul secretarului extragem câteva date, cu regretul că spațiul nu ne permite să ne ocupăm mai pe larg cu raportul celei mai puternice cetăți a mișcării socialiste din Ungaria. Din raportul acesta vedem că facricanții au dus o luptă strașnică, mai ales în cei din urmă doi ani, ca să nimicească organizația muncitorilor ferari, dar firește fără succes. Cu toate denunțurile la guvern șicanarea muncitorilor, amenințarea cu excludere a tuturor lucrătorilor din fabricele în fier și metal, uniunea s'a împuternicit din au în an. Așa în 1909 uniunea avea 12.530 de membri, în 1910 s'au ridicat la 16.071 numărul membrilor, iar în 1911 la 18.481 de membri. Îmbucurătoare este și starea financiară (băneasă) a uniunii.

Intratele pe anul 1910 au fost 315.624 coroane, din cari revine pe înscrieri, cărți de membri și cotizațiuni 219.155 coroane. În anul 1911 intratele totale sunt 323.379 coroane, din cari pe cotizațiuni, cărți de membri etc. s'au încasat 254.396 de cor., deci procentul veniturilor directe ale uniunii s'a mărit, ceiace dovedește statornicia membrilor în organizație. Cele mai mari eșite (cheltueli) au fost în anul 1910. Ajutor în caz de lipsă de lucru s'a împărțit 82.996 de coroane; ajutor de călătorie 8126 coroane, ajutoare extraordinare 5916 coroane, pentru educarea muncitorilor 2095 coroane. În 1911 ajutor în lipsa de lucru 56.865, ajutor de călătorie 7662, ajutor extraordinar 7565, pentru apărarea muncitorilor prin advocați 8472 coroane, pentru educare 3279 coroane. Averele curată a uniunii a fost în 1910 204.017, iar în 1911 s'a ridicat la 245.887 coroane.

În acești din urmă doi ani s'a pus în practică hotărârea congresului din 1910, care a hotărât centralizarea tuturor organizațiilor în fier și metal, care centralizare s'a împlinit pe toată linia fără nici o zdruncinare serioasă.

Greve au avut în 1910 28, dintre cari 6 au fost de apărare. În anul 1911 numărul luptelor economice s'au ridicat la 99, dintre cari 24 au fost de apărare și 7 eschideri. Dintre aceste greve 95% s'au terminat cu triumful complet al muncitorilor.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.